

Dr. Ivan Popović, *Contribuție la studierea cuvintelor românești în limba sîrbo-croată*, retipărit din revista «Lumina», anul IX, nr. 3—4, 1955, Vîrșeț, Jugoslavia.

I. Popović prezintă în articolul său «o parte din materialul lexical care pînă în prezent n-a fost înregistrat sau uzat» de etimologiști, materialul fiind luat din diferite domenii ale graiurilor sîrbo-croate.

Trebuie menționat însă că în articolul lui I. Popović sînt numai vreo cincisprezece cuvinte a căror etimologie n-a fost stabilită pînă acum. Acestea sînt: *bukureš(-șta)*, m. «ceartă, hărmălaie, gălăgie», *doj* «2», *furka*, f. «mașină de tors», *fužnem*, l. sing. prez. «o iau la fugă, îmi iau tălpășița», *garda* f. «îngrădire pescărească în riu pentru prinderea peștelui», *hora*, f. «joc romînesc pe care îl joacă și sîrbii», *kaš*, m. «brînză abia scoasă din strecurătoare», *klopotar*, m. «clopot păstoresc, talangă», *korindati* «a îndeplini oarecare obiceiuri religioase în seara de ajun», *moša*, f. «moașă», *pomana*, f. «pomana», *vičor(a)k*, m. «copil», *zarica*, f. «un fel de brînză uscată», *žok*, m. «un fel de joc, horă». Pentru restul cuvintelor se fac considerații pe baza etimologiilor date de P. Skok, H. Barić, S. Pušcariu și alții, sau se înregistrează forme noi ale cuvintelor cu etimologie deja stabilită. Astfel, cuvinte ca *budza*, *burdelj*, *brindza*, *kolastra*, *kopsa*, *mačuga* și altele pe care le citează I. Popović le găsim și în lucrarea lui S. Pušcariu, *Studii istroromîne*, II, București, 1926.

În articolul lui I. Popović sînt discutate în total, în ordine alfabetică, 34 de cuvinte împrumutate din limba romînă. Unele din aceste cuvinte se folosesc pe o arie lingvistică mai întinsă, ca de exemplu, *budza*, *burdelj*, *fașa*, *furka*, *kolastra*, *mačuga*, *škuteljka*, *trze*; altele se întîlnesc numai în anumite graiuri.

Ne vom opri mai jos asupra unor probleme din articolul citat.

Majoritatea cuvintelor date ca împrumuturi romînești, după cum subliniază autorul, fac parte din terminologia păstorească și, după cum reiese din materialul prezentat, sînt întrebunțate în graiurile din Serbia de răsărit și de sud. Acesta este un fapt absolut normal, avînd în vedere că tocmai în aceste regiuni amestecul sîrbilor cu păstorii romîni a fost mai pronunțat decît în alte părți de pe teritoriul limbii sîrbocroate.

Dar tocmai în aceste regiuni este de multe ori greu de stabilit dacă un împrumut e de origine romînă sau albaneză, fiindcă aici găsim și relativ multe elemente din limba albaneză. De aceea I. Popović admite că cuvîntul *budza* «buză» în Serbia de est și Banat provine din limba romînă, iar în Kosovo și Hertegovina poate veni nemijlocit din limba albaneză. La aceeași concluzie ajunge autorul și în ceea ce privește cuvîntul *kulme* «virful acoperișului», în rom. *culme* «vîrf», în albaneză *kulm*, *kulme* cu același sens.

Interesantă este evoluția semantică a cuvîntului *bukureš(-șta)*, m., care în scr. înseamnă «ceartă, hărmălaie, gălăgie». În afară de aceasta, sufixul *-esc* în romînește derivă adjective de la substantive, iar de la nume proprii derivă nume de localități și nume de familie care indică originea: *Bucur* > *București*¹. Or, în cazul nostru același sufix *-esc* ești a dat substantivului scr. *bukureš(-șta)* cu totul alt sens.

În ceea ce privește cuvîntul *del* din sîrbo-croată, I. Popović îi contestă originea slavă, considerîndu-l un împrumut romînesc din *deal*. Autorul consideră că rom. *deal* nu poate fi separat de forma ilirică *delm*, ceea ce s-ar confirma, după părerea lui, prin forma bănățeană a acestui cuvînt — *dilmă*. Pe de altă parte, autorul afirmă că romînii ar fi împrumutat prea puține cuvinte din terminologia orografică de la slavi. I. Popović afirmă chiar că slavii, trăind la șes, nici n-au avut denumiri pentru dealuri. Deci, scr. *del*, *dijel* «este — după părerea autorului — un împrumut foarte vechi din romînește, primit încă în vremea cînd diftongul romînesc *ea* a putut fi înlocuit printr-un „iat” slav» (p. 76).

Argumentele acestea nu ni se par convingătoare. Nu putem trece ușor cu vederea faptul că acest cuvînt are o mare răspîndire în limbile slave: scr. *del* (*deo*), *dijel*, bulg. *дѣл*, ceh. *díl*, pol. *dział*, ucr. *діл* (vezi și la Miklosich *дѣла*, m. collis, mons; *дѣла* m. mons; *дѣла*, adj. montis)². Deci, în slava comună **děla*.

D. Danicić este de părere că scr. *del* «deal» este identic cu *deo* «parte»³, iar St. Mladenov arată că bulg. *дѣл* înseamnă «височина—що дели земята»⁴, deci leagă la fel *дѣл* de verbul *дѣлѣти* «a împărți».

¹ A. L. Rosetti, *Istoria limbii romîne*, II, ed. II, București, 1943, p. 60.

² Fr. Miklosich, *Lexicon*, Vindobonae, 1862—1865.

³ V. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.

⁴ Cf. G. Mihailă, Слова древнеславянского происхождения в румынском языке, диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Москва, 1956 (dactilografiat), p. 163.